

**ВОДИЧ ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА И
ОДРЕЂИВАЊЕ ПРИОРИТЕТА У
КОНТРОЛИ ПОСТРОЈЕЊА ЗА
УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ**

САДРЖАЈ

1. УВОД	2
2. ПРАЂЕЊЕ И АНАЛИЗА СТАЊА	2
3. ПРОЦЕНА РИЗИКА	3
4. УТВРЂИВАЊЕ ПРИОРИТЕТА У КОНТРОЛИ	3
5. УПУТСТВО ЗА КОРИШЋЕЊЕ КОНТРОЛНЕ ЛИСТЕ ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА	3
А) ЕМИСИЈЕ	4
Емисије у ваздух	4
Емисије у воде и канализацију	5
Количина отпада којим се управља на локацији	5
Бука	6
Б) СЛОЖЕНОСТ	6
Врсте третмана.....	6
Ц) ЛОКАЦИЈА	7
Утицај на амбијенталну животну средину	7
Присуство осетљивих области	7
Д) СИСТЕМ УПРАВЉАЊА ОПЕРАТЕРА	8
Жалбе	8
Однос оператера	8
Системи управљања животном средином	9
Ф) ЕВИДЕНЦИЈА О УСАГЛАШЕНОСТИ	9
Евиденција о усаглашености	9
6. ЗАКЉУЧАК	10

1. УВОД

Процена ризика оператера постројења за управљање отпадом врши се коришћењем Контролне листе за процену ризика и одређивање приоритета (у даљем тексту Контрола листа - КЛ) за контролу оператера постројења за управљање отпадом. Процена ризика представља комбинацију вероватноће настанка штетних последица при раду постројења за управљање отпадом и вероватне тежине тих последица. Сам поступак састоји се из прикупљања одређених података који се уносе у Контролну листу за процену ризика и одређивање приоритета постројења за управљање отпадом.

За процену ризика постројења за управљање отпадом коришћен је метод интегрисане процене ризика (ИРАМ). Методологија се састоји од процене емисије, сложености постројења за управљање отпадом, локације (осетљивости медијума животне средине), управљања животном средином, као и усаглашености оператера који управља постројењем са важећом законском регулативом.

Успостављање система процене ризика има за циљ да помогне оператерима који управљају постројењима да процене ком степену ризика припадају и како да побољшају свој учинак у области заштите животне средине. Такође успостављање система процене ризика, има за циљ успостављање приоритизација инспекцијског надзора и избор постројења за управљање отпадом код којих ће се вршити инспекцијска контрола, а елиминисаће се неуједначеност у покретању и спровођењу инспекцијског надзора, као и примедбе на учесталост и трајање инспекцијског надзора код једних и изостанак овог надзора код других постројења за управљање отпадом.

2. ПРАЋЕЊЕ И АНАЛИЗА СТАЊА

Надлежни инспектор прикупља податке, прати и анализира стање о постројењу за управљање отпадом помоћу Контролне листе.

Инспектор непосредно прибавља потребне податке и од других државних органа, органа аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе и других ималаца јавних овлашћења, статистичких и других података, прикупља податке из анализе инспекцијске, судске и пословне праксе из одговарајуће области инспекцијског надзора и других сродних послова.

Контролна листа за процену ризика и одређивање приоритета постројења за управљање отпадом коју инспектор користи и попуњава у току инспекцијског надзор налази се у прилогу овог упутства и чини његов саставни део.

Сваки редован инспекцијски надзор постројења за управљање отпадом, код сваког оператера, инспектор започиње коришћењем Контролне листе, изузев ако је то урађено у претходним контролама и нема битних измена значајних са становишта процене ризика, те за тим не постоји потреба.

Инспектор попуњава поља у Контролној листи која се односе на назив оператера и подаци о објекту, и уноси у свако поље бодове за свако питање које се користи за утврђивање степена ризика.

Веома је важно да се Контролна листа користи на прописан начин, како би се код свих постројења за управљање отпадом, применом истих критеријума, извршила процена ризика.

За сваки одговор на понуђено питање, додељује се одговарајући број бодова, који се аутоматски сабирају.

На основу добијеног збира а према утврђеној бодовној скали, објекту се додељује одговарајући степен ризика у инспекцијском надзору.

Процена ризика постројења за управљање отпадом врши се у току инспекцијског надзора у присуству оператера, а предузете радње за утврђивање степена ризика уносе се у Записник о инспекцијском надзору.

Попуњена, одштампана и потписана процена ризика од стране надзираног субјекта (оператера) и инспектора чине саставни део записника о инспекцијском надзору.

Процена ризика врши се једном годишње за сва постројења за управљање отпадом.

3. ПРОЦЕНА РИЗИКА

Процена ризика се састоји од процене критеријума емисије, сложености постројења за управљање отпадом, локације (осетљивости медијума животне средине), управљања животном средином, као и усаглашености оператера који управља постројењем са важећом законском регулативом.

За сваки одговор на понуђено питање у оквиру критеријума, додељује се одговарајући број бодова, који се сабирају. На основу утврђеног збира бодова контролисаном постројењу за управљање отпадом се аутоматски додељује одговарајући степен ризика.

Сваки инспектор ажурно води евиденцију о извршеним проценама ризика постројења за управљање отпадом која су у његовој надлежности (интерна евиденција) и ту евиденцију доставља непосредном руководиоцу. Непосредни руководилац све обједињује у јединствену базу података о процени ризика постројења за управљање отпадом на територији Републике Србије.

Утврђени процењени ризик је податак који руководилац овлашћен за издавање налога за инспекцијски надзор користи при издавању налога за контролу одређеног постројења за управљање отпадом.

4. УТВРЂИВАЊЕ ПРИОРИТЕТА У КОНТРОЛИ

Контролном листом се одређује степен ризика постројења за управљање отпадом према утврђеном распону бодова, а инспектор води интерну евиденцију о постројењима код којих је процењен ризик. Интерна евиденција о постројењима садржи назив оператера, податке о објекту, број бодова, степен ризика и датум када је извршена процена ризика.

У зависности од процењеног ризика, а у складу са расположивим ресурсима и капацитетима инспекције, предвиђа се и динамика контроле код датог оператера.

5. УПУТСТВО ЗА КОРИШЋЕЊЕ КОНТРОЛНЕ ЛИСТЕ ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА

Контролна листа за процену ризика се састоји од пет групе питања везаних за процену следећих критеријума и то:

- А) Емисије (1 низак ниво емисија – 10 критичан ниво емисија)
- Б) Сложеност (0 низак ниво сложености – 5 висок ниво сложености)
- Ц) Локација (0 низак ниво осетљивости – 5 висок ниво осетљивости)
- Д) Систем управљања код оператера (1 добар ниво – 5 низак ниво)
- Ф) Евиденција о усаглашености (1 добар ниво усаглашености – 10 лош ниво усаглашености)

Степен ризика за свако постројење за управљање отпадом процењује се на основу сваког од наведених критеријума. Степен ризика креће се у следећем распону:

Оцена степена ризика		
	нижи	нижи
Критичан	4225	10000
Висок	492	4224
Средњи	62	491
Низак	0	61

Због значаја критеријумима који се односе на емисије и евиденцију о усаглашености дата је већа тежина него осталим приликом одређивања финалног степена ризика.

Динамика и учесталост редовног (планираног) инспекцијског надзора утврђује се зависно од процењеног степена ризика, тако да је препоручен број редовних инспекцијских надзора дат према степену ризика у следећој табели.

Препоручени број редовних инспекцијских надзора према степену ризика, не рачунајући контролне	Степен ризика
4 инспекције у једној години	Критичан
3 инспекције у једној години	Висок
2 инспекције у једној години	Средњи
1 инспекција у једној години	Низак

Виши процењени ризик не значи само чешће контроле, него и темељније, детаљније, дуже, обухватније, са више ангажованих инспектора и коришћењем већих ресурса него када је процењен ризик мањег степена.

А) ЕМИСИЈЕ

Овај критеријум обухвата емисије у ваздух, воду и канализацију, количина отпада којом се управљања на локацији и буку. За одређивање укупног броја бодова који потичу од емисија неког постројења, разматра се сваки медијум засебно (ваздух, вода, итд.). Укупан број бодова који је у моделу додељен за емисије је 10. У добијању укупне оцене 10, значај доприноса релевантних емисија од активности одређује се на следећи начин:

Емисија	Фактор значаја
Ваздух	3
Вода	3
Количина отпада	3
Бука	1

Емисије у ваздух

Емисије у ваздух из постројења за управљање отпадом заснована су на мерењу емисија у ваздух у складу са важећом законском регулативом и прописаним условима у издатој дозволи за управљање отпадом. Додељивање бодова за емисије у ваздух врши се на основу упоређивања резултата мерења емисије у ваздух, који су дати у Извештају о мерењу емисије загађујућих материја у ваздух, са граничним вредностима емисије прописаним подзаконским актима за одређену врсту постројења.

Емисије у ваздух

Бодови	Дефиниција
0	Нема емисија у ваздух
1	Емисије < ГВЕ
3	Емисије \geq ГВЕ

Емисије у воде и канализацију

Емисије у воде и канализацију из постројења за управљање отпадом заснована су на мерењу емисија у складу са важећом законском регулативом и прописаним условима у издатој дозволи за управљање отпадом. Додељивање бодова за емисије у воде и канализацију врши се на основу упоређивања резултата мерења емисије, који су дати у Извештају о мерењу емисије, са граничним вредностима емисије прописаним подзаконским актима за одређену врсту постројења.

Емисија у воде и канализацију

Бодови	Дефиниција
0	Нема емисија у воде
1	Емисије < ГВЕ
3	Емисије \geq ГВЕ

Количина отпада којим се управља на локацији

Количина отпада којим се управља на локацији постројења за управљање отпадом одређује се на основу података из документације која се води на годишењем нивоу и у складу са тим додељује се број бодова. Такође узете су у обзир и количине отпада који се извози са локације постројења за управљање отпадом. Уколико постројење за управљање отпадом врши управљање отпадом на локацији и прекогранично кретање отпада, у обзир се узима онај одговор који има већи број бодова.

Количина отпада којим се управља на локацији

Бодови	Дефиниција
1	Нема отпада карактеристичног за предметну активност
2	Неопасан отпад > 2000 т/год или опасан отпад >2 т/год
3	Неопасан отпад > 20000 т/год или опасан отпад >5000 т/год
4	Неопасан отпад > 50000 т/год или опасан отпад >10000 т/год
5	Неопасан отпад > 100000 т/год или опасан отпад >20000 т/год
У случају прекограничног кретања отпада у страним земљама (због ризика) границе за бодовање су ниже:	
0	Без активности
1	Неопасан отпад < 1000 т/год или опасан отпад <100 т/год
2	Неопасан отпад 1000 – 10000 т/год или опасан отпад 100 – 500 т/год
3	Неопасан отпад >1000 т/год или опасан отпад >500 т/год

Бука

Процена ризика од буке из постројења за управљање отпадом заснована су на мерењу буке у складу са важећом законском регулативом и прописаним условима у издатој дозволи за управљање отпадом. Додељивање бодова за буку врши се на основу упоређивања резултата мерења буке, који су дати у Извештају о мерењу буке, са граничним вредностима прописаним подзаконским актима.

Бука	
Бодови	Дефиниција
0	Нема емисије
1	Емисија буке је испод границе
3	Емисија буке изнад границе

Б) СЛОЖЕНОСТ

Бодови за сложеност базирају се на врсти третмана у постројењу које се бави управљањем отпада. Приликом одређивања сложености постројења за управљање отпадом узет је у обзир слрдећи критеријум:

Компонента	Фактор значаја
Врста третмана	5

Врсте третмана

Врсте третмана отпада у неком постројењу има утицај на ризик које то постројење представља по животну средину. Постројења могу вршити само складиштење отпада, али и комплексне операције које подразумевају неколико операција поновног искоришћења и складиштења или одлагања. Бодовање се врши на основу укупне комплексности природе третмана (операција поновног искоришћења/одлагања) које се врше на локацији, а у складу са методама третмана прописаним у издатој дозволи за управљање отпадом.

Врсте третмана	
Бодови	Дефиниција
0	Само транспорт/сакупљање отпада
1	Складиштење отпада
2	Физичко - механички третман
2	Мешање различитих категорија опасног отпада или мешање опасног отпада са неопасним отпадом
3	Физичко хемијски третман отпада
3	Биолошки третман отпада
4	Одлагање отпада
4	Термички третман
5	На локацији се врши више од једне врсте активности (бодоване од 1 до 4)

Ц) ЛОКАЦИЈА

Овај критеријум идентификује да ли постројење за управљање отпадом може имати утицаја на било који кључни рецептор животне средине, укључујући и људе. За ризик по питању локације додељује се укупно 5 бодова. Фактори који се узимају у разматрање приликом одређивања бодова и фактора значаја приказани су у продужетку:

Компонента	Фактор значаја
Утицај на амбијенталну животну средину	1,5
Присуство осетљивих области	2,5

Утицај на амбијенталну животну средину

Утицај активности на животну средину процењује се на основу усаглашености са амбијенталним стандардима. Доња табела која је саставни део процене ризика садржи смернице за бодовање.

Утицај на амбијенталну животну средину

Бодови	Дефиниција
0	Нема доприноса постројења и стога нема утицаја на квалитет животне средине
2	Постоји допринос постројења, али је квалитет животне средине бољи од амбијенталног стандарда
3	Постоји допринос постројења, али је квалитет животне средине ускладјен са амбијенталним стандардима
4	Емисије из постројења, повремено доводе до кршења стандарда квалитета животне средине
5	Емисије из постројења, често доводе до кршења стандарда квалитета животне средине

Уколико је тешко доћи до информација о постојећем квалитету амбијенталне животне средине, инспектор би требало да узме у обзир повратне информације од локалног становништва, очигледне знакове утицаја на животну средину и своје искуство у погледу дате локације.

Присуство осетљивих области

За потребе процене ризика, осетљиве области дефинишемо на следећи начин:

- стамбене области, школе, вртиће, болнице, домови за старе,
- подручја из којих се добија пијаћа вода,
- заштићена подручја.

Требало би узети у обзир додатне осетљиве области, попут реке на коју се може вршити утицај путем испуштања из постројења, или воде која се користи за наводњавање усева. Где постоји више од једног осетљиве области, у обзир се узима она која је најмање удаљена од локације на којој се врши активност.

Присуство осетљивих области

Бодови	Дефиниција
0	Нема осетљивих области у окружењу или на удаљености >10 км
1	Осетљиве области ван сфере утицаја емисија или на удаљености <10 км
2	Осетљива област је у оквиру сфере утицаја емисија или на удаљености <5 км
3	Осетљива област је у оквиру сфере утицаја значајнијих емисија или на удаљености <1,5 км
4	Осетљива област је близу просторија постројења, на удаљености <100 м
5	Постројење је у оквиру осетљиве области или у непосредној близини

Д) СИСТЕМ УПРАВЉАЊА ОПЕРАТЕРА

Компоненте које се процењују и фактори значаја који се користе приликом доделе бодова за систем управљања дати су у доњој табели:

Компоненте	Фактор значаја
Жалбе	1,5
Однос оператера	2
Системи управљања животном средином	1,5

Жалбе

Број жалби поднетих против постројења за управљање отпадом може бити индикатор лошег утицаја на стање животне средине. Уколико је могуће, требало би да рачунати само оправдане жалбе.

Жалбе

Бодови	Дефиниција
0	Нема жалби у вези са животном средином у последњих 5 година
1	Једна мања жалба у вези са животном средином у последњих 5 година
2	Најмање 2 мање жалбе у вези животне средине у последњих 5 година
3	Једна важна жалба у вези са животном средином у последњих 5 година
4	Најмање 2 важне жалбе у вези са животном средином у последњих 5 година
5	Најмање 2 важне жалбе у вези са животном средином у последње 2 године

Однос оператера

Однос оператера и његова реакција на интервенције надлежног органа важан су фактор који утиче на будућу усаглашеност активности на локацији са прописима. Уколико оператер реагује брзо и позитивно у циљу решавања питања које покрене надлежни орган, то се може сматрати позитивним ставом. Уколико, с друге стране, оператер одбија да прихвати налазе инспектора, или друге мере надзора, и реагује на њих споро, или уопште не реагује, што захтева још озбиљније мере, то се сматра лошим односом према одговорностима које се тичу заштите животне средине и усаглашености са законима у области животне средине.

Однос оператера

Бодови	Дефиниција
1	Оператер реагује одмах након препознавања услова битне неусаглашености
3	Оператер реагује након наложених или предложених мера надлежног органа на записник
5	Оператер реагује једино након доношења решења надлежног органа

Системи управљања животном средином

Постојање система управљања заштитом животне средине (ИСО 14001 и/или ЕМАС) на локацији не значи само по себи усаглашеност са прописима нити је сигуран знак доброг учинка по питању заштите животне средине. Међутим, систем управљања заштитом животне средине који се ваљано примењује може у великом степену смањити ризик по животну средину.

Инспектор мора проценити да ли оператер има успостављен:

- лош систем управљања заштитом животне средине (или га уопште нема), што је знак недовољног знања о операцијама које се врше на локацији, о утицају тих операција на животну средину и како се оне најбоље могу контролисати или
- софистициран ефективан систем управљања, са јасно одређеним улогама и одговорностима, ефективним процедурама, добро обученим оператерима, добрим информацијама о утицају активности на животну средину и одговарајуће процедуре за корективне активности.

Системи управљања животном средином

Бодови	Дефиниција
1	Постоји систем управљања животном средином
3	Постоје елементи система управљања животном средином и компетентно руководство
5	Не постоји структуриран систем управљања животном средином на локацији и лоше се управља

Ф) ЕВИДЕНЦИЈА О УСАГЛАШЕНОСТИ

Евиденција о усаглашености са прописима важан је фактор у процени ризика. Компонента које се процењује и фактор значаја који се користи приликом доделе бодова за евиденцију о усаглашености дати су у доњој табели:

Компоненте	Фактор значаја
Евиденција о усаглашености	10

Евиденција о усаглашености

Бодове за усаглашеност је тешко израчунати с обзиром на различите области надзора и степене озбиљности појединих активности на локацији. Највећи број могућих бодова је 10. Нема сабирања више ставки већ се уноси само највећи бод. На пример, у случају да су издата два решења са наложеном мером уноси се 2 а не 4 бода. У случају да је издато једно решење са наложеном мером и постоји пресуда за учињен прекршај, уноси се 4 а не 6 бода. Рачунају

се прекршаји и привредни преступи за које је поднета пријава надлежном органу (суд и тужилаштво).

Усаглашеност	
Бодови	Дефиниција
1	Нема неусаглашености у последњих 5 година
2	За решење којим је наложена битна мера, издато у последњих 5 година
3	За решење са изреченом забраном, издато у последњих 5 година
4	Ако је оператер учинио прекршај у последњих 5 година
6	Ако је оператер учинио привредни преступ у последњих 5 година
10	Ако је оператер учинио кривично дело у последњих 5 година

6. ЗАКЉУЧАК

Процена ризика постројења за управљање отпадом урађена је на основу члана 9. Закона о инспекцијском надзору (Сл. гласник РС“, бр. 36/2015) и служи као помоћ надлежном органу приликом одређивања приоритета везаних за активности инспекцијског надзора

Процена ризика врши се једном годишње за сва постројења за управљање отпадом. Ажурирање процене ризика заснива се на евентуално новим изворима података, као и на повратним информацијама од инспектора.